МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

ДАНИЛЬЧЕНКО ІРИНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 81’42’37: 811.111

МОВНА ОСОБИСТІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОГО ЖУРНАЛІСТА: ГЕНДЕРНИЙ І ВІКОВИЙ АСПЕКТИ

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі германської філології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Потапенко Сергій Іванович,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя,
завідувач кафедри германської філології.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Петлюченко Наталія Володимирівна,
Національний університет „Одеська юридична академія", завідувач кафедри германських і романських мов;

кандидат філологічних наук, доцент
Борисенко Наталія Дмитрівна,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, доцент кафедри
англійської філології та перекладу
імені проф. Д. І. Квеселевича.

Захист відбудеться 15 січня 2015 року о 12.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.051.02 в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова за адресою: 65058, м. Одеса, Французький бульвар, 24/26, ауд. 166.

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 24.

Автореферат розіслано « 11 » грудня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради Т.І. Домброван

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацію присвячено дослідженню мовної особистості американського журналіста в гендерному й віковому аспектах.

Головним завданням сучасної лінгвоперсонології вважають відтворення особи автора на основі мовних даних (Г.І. Богін, Н.Д. Голєв, В.І. Карасик, Ю.М. Караулов, О.С. Кубрякова, В.П. Нерознак, К.Ф. Сєдов, І.П. Сусов). У науковий обіг уведено понад шістдесят тлумачень поняття мовної особистості (М.Б. Безрокова), які диференціюються за низкою параметрів: за виявом внутрішнього світу – акцентуйована (Я.О. Бондаренко, Т.В. Куліш) й емоційна (С.К. Табурова, В.І. Шаховський), за індивідуальними здатностями впливу на аудиторію – харизматична (Н.В. Петлюченко), за належністю до суспільних груп – етнічна (А.П. Сєдих, Т.А. Сироткіна) й професійна (Т.Н. Внучкова, О.А. Ворожбитова, О.Й. Голованова, С.В. Мискін).

Зростання суспільної ролі засобів масової інформації (ЗМІ) зумовило підвищення уваги до вивчення двох різновидів мовної особистості: медіатизованої і медійної. Медіатизована особистість використовує ЗМІ як додатковий засіб організації своєї діяльності: політик (І.О. Прохорова, Л.Л. Славова), перекладач (О.Б. Бушев, О.М. Шевченко), літературний співробітник (Т.В. Киреєва, І.К. Субботіна). Медійна особистість організовує діяльність ЗМІ з метою впливу на аудиторію: телевізійний ведучий (Г.М. Беспамятнова), PR-спеціаліст (О.А. Ворожбитова, Г.Г. Почепцов), шоумен (Г.О. Десятник), журналіст будь-якого видання, зокрема глянцевого (О.А. Ворожбитова, О.А. Щербакова). Діяльність журналіста в широкому розумінні націлена на відтворення дійсності в засобах масової інформації (Х. Бург, Б.М. Головко, П. Гросс, В.Й. Здоровега, Е.П. Кессарійський, К. Коттер, Є.П. Прохоров, С. Стокінг). У вузькому розумінні, застосованому в реферованій роботі, журналіст – це автор статей часопису, який вербалізує медіаподії на трьох рівнях: мотиваційному, лінгвокогнітивному й вербально-семантичному (Ю.М. Караулов). Останній, що охоплює номінативні одиниці й синтаксичні структури, відбиває авторське осмислення світу, яке значною мірою залежить від його гендера й віку.

Актуальність дисертаційного дослідження визначається його суголосністю скерованості сучасної лінгвоперсонології на відтворення моделі мовної особистості з урахуванням різноманітних суспільних практик, серед яких провідне місце посідає американський медійний дискурс, що і зумовило звернення до його журнального різновиду, котрий найвиразніше відбиває авторську позицію.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в рамках колективної теми кафедри германської філології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя «Англійська мова та її викладання в епоху глобалізації» (затверджена вченою радою НДУ імені Миколи Гоголя, протокол № 6 від 25 січня 2007 року). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (протокол № 4 від 1 грудня 2011 року).

Метою роботи є відтворення гендерного й вікового аспектів мовної особистості американського журналіста.

Досягнення поставленої мети передбачає необхідність вирішення таких **завдань**:

- систематизувати основні підходи до вивчення мовної особистості;
- дати визначення мовної особистості американського журналіста і відтворити її структуру;
- встановити параметри мовної особистості американського журналіста, що впливають на вибір мовних засобів;
- розробити методику аналізу гендерного й вікового параметрів мовної особистості авторів журнальних текстів;
- розкрити номінативний і синтаксичний вияви гендерного й вікового параметрів автора в американському журнальному дискурсі новин;
- висвітлити взаємодію гендерного й вікового параметрів мовної особистості американського журналіста при відборі номінативних і синтаксичних засобів англійської мови.

Об'єктом дослідження є мовна особистість американського журналіста.

Предмет вивчення становлять гендерний і віковий аспекти мовної особистості американського журналіста.

Матеріалом дослідження слугували 15243 номінативні одиниці та 9505 синтаксичних структур, відібрані з 90 статей міжнародного англомовного журналу *Newsweek* за 2005-2013 роки.

Методи дослідження. Мета й завдання роботи зумовили застосування класифікаційного, компонентного й кількісного методів, а також методик лінгвокогнітивного аналізу. У рамках кожного з них виконуються процедури, спрямовані на вирішення конкретних дослідницьких завдань. *Класифікаційний метод* передбачає відбір статей з урахуванням віку й статі американських журналістів. *Компонентний аналіз* спрямований на виявлення в значенні номінативних одиниць сем, які вказують на когнітивні основи їхньої семантики. *Методики лінгвокогнітивного аналізу* розкривають зв'язок номінативних одиниць і синтаксичних структур з концептуальними відношеннями: фігури й фону, диференціацією рівнів категоризації, побудовою категоріальних перспектив, застосуванням образ-схем і силової динаміки. Елементи *кількісного аналізу* залучено з метою об'єктивації отриманих результатів і визначення частотності використання досліджуваних лінгвальних засобів у статтях журналістів протилежних статей і певного віку.

Наукова новизна дисертації полягає у встановленні впливу гендера й віку американських журналістів на вживання ними одиниць трьох груп: *мотиваційних*, які відбивають потреби мовної особистості на базовому, субординатному й суперординатному рівнях категоризації; *моно- й поліемотивних*, пов'язаних з основною й другорядною категоризаційними перспективами; *оцінних*, семантика яких спирається на концептуальні структури перцептивного походження. У роботі вперше розкрито вплив гендера й віку на вербалізацію синтаксичних відношень в

аспекті співвіднесення фігури й фону, диференціації простору й часу, а також позначення міжреферентних силових відношень.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у внеску в лінгвоперсонологію завдяки подальшій розробці моделі медійної мовної особистості; в когнітивну лінгвістику внаслідок встановлення лінгвокогнітивних витоків семантики номінативних одиниць і синтаксичних конструкцій; в дискурсологію в аспекті виявлення дистрибуції номінативних одиниць і синтаксичних структур в журнальних статтях, написаних авторами різного віку; в гендерну лінгвістику за рахунок встановлення особливостей функціонування досліджуваних мовних засобів у матеріалах авторів протилежних статей.

Практична цінність сформульованих у дисертації положень і висновків визначається можливістю їхнього використання в курсах із лексикології англійської мови (розділи «Семасіологія», «Синонімія й антонімія», «Словниковий склад англійської мови»), стилістики (розділи «Стилістика тексту», «Функціональні стилі»), теоретичної граматики (розділ «Синтаксис речення»), в спецкурсах із дискурсології, лінгвістики тексту, когнітивної лінгвістики й лінгвоперсонології.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження здійснено на одинадцяти конференціях, із них на *десяти міжнародних*: «Міжкультурна комунікація: мова-культура-особистість» (Острог, 2010), «Мови і світ: дослідження та викладання» (Кіровоград, 2011), «Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу» (Ніжин, 2011), «Філологія XXI століття: теорія, практика, перспективи» (Одеса, 2012), «Мови та літератури в глобалізованому світі: взаємодія та самобутність» (Київ, 2012), «Общество – Язык – Культура: актуальные проблемы взаимодействия в XXI веке» (Москва, 2012), «Когнитивная лингвистика: итоги и перспективы» (Тамбов, 2013), «Етнознакові функції культури: мова, література, фольклор» (Київ, 2013), «Актуальні проблеми термінознавства, романо-германської філології та перекладу» (Чернівці, 2014), «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов» (Ніжин, 2014), а також на *міжвузівській* конференції молодих учених «Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур» (Донецьк, 2013). Результати проведеного дослідження обговорено на засіданнях кафедри германської філології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя у 2011-2014 роках.

Публікації. Основний зміст дисертації відображено у восьми одноосібних статтях автора (3,72 др. арк.), з них – шість у фахових виданнях України і дві – в зарубіжних виданнях, а також у шести тезах виступів на наукових конференціях (0,52 др. арк.). Загальний обсяг публікацій – 4,4 др. арк.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження загальним обсягом 298 сторінок (основний текст становить 190 сторінок) складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (496 позицій, із них 141 іноземними мовами), джерел ілюстративного матеріалу (45 найменувань) і семи додатків із таблицями частотності вживання досліджуваних мовних засобів у текстах американських журналістів різного гендера й віку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і новизну обраної проблеми, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено його об'єкт і предмет, висвітлено теоретичне й практичне значення отриманих результатів, окреслено матеріал і методи дослідження.

Перший розділ **"Теоретичні засади вивчення мовної особистості американського журналіста"** присвячено формулюванню принципів дослідження: розглянуто поняття мовної особистості й визначено підходи до її студіювання, розроблено модель мовної особистості американського журналіста з урахуванням гендерного й вікового параметрів, встановлено їхню роль в організації англомовних журнальних статей.

У руслі сучасної лінгвоперсонології, де мовну особистість витлумачують як сукупність характеристик людини, що зумовлюють продукування й сприйняття мовних творів (Ю.М. Караулов), окреслилася тенденція до вивчення її семіотичного й діяльнісного виявів. Більш давній – *семіотичний* – підхід ураховує вміння індивідів оперувати комбінаціями різних знаків, здійснюючи кодові переходи між ними (А.Г. Баранов, Ю.М. Лотман). В семіотичному аспекті мовна особистість постає як *мовленнєва*, що оперує мовними знаками (О.Г. Алюніна, М.Н. Гафурова, В.В. Красних, В.В. Наумов, О.М. Шахнарович), або *комунікативна*, здатна до дії як з вербальним, так і невербальним кодами (В.І. Карасик, В.Б. Кашкін, В.П. Конецька, А.П. Сєдих). *Діяльнісний вияв* мовної особистості, актуальний для реферованого дослідження, враховує її зв'язок із певними дискурсивними практиками, що виявляється у вивченні її професійного різновиду (О.А. Ворожбитова, О.Й. Голованова), до якого належить мовна особистість журналіста.

Структура мовної особистості американського журналіста спирається на три традиційні рівні – мотиваційний, лінгвокогнітивний і вербально-семантичний (Ю.М. Караулов), але останній із них розглядаємо як вербально-дискурсивний, адже мова виявляє особу автора в будь-якому дискурсі, в журнальному зокрема. *Мотиваційний* – визначальний – рівень мовної особистості американського журналіста утворений двома складниками: базовими потребами й соціокультурними параметрами. До потреб як внутрішніх спонукальних мотивів діяльності зараховують такі: фізіологічні, безпеки, належності, репутації, самоактуалізації та естетичного задоволення (А. Маслоу), а спосіб їхньої актуалізації зумовлюється соціокультурними параметрами, що охоплюють гендер, вік, рівень освіти, соціальний статус, національність (В.І. Карасик). Для журналістів окремого видання диференційними ознаками є гендер і вік, а недиференційними, тобто приблизно однаковими, параметрами є рівень освіти, соціальний статус і національність. Відповідно, потреби мовної особистості, співвідносні з мотиваційним рівнем, залежать від віку як сукупності періодів, що людина переживає протягом свого життя (Е. Еріксон, Г. Крайг, О.Є. Сапогова), та гендеру як динамічної культурно детермінованої соціальної характеристики мовної особистості, сформованої на основі біологічної належності людини до певної статі (О.Л. Бессонова, Дж. Біллінгтон, Р. Водак, П. Еккерт, Д. Камерон, Х. Коттгоф, Р. Лакофф, С. МакКоннел-Джинет, А.П. Мартинюк). Оскільки потреби виступають

спонукальними факторами діяльності журналіста, то мотиваційний рівень підпорядковує наступний, *лінгвокогнітивний*, утворений концептуальними структурами, які на *вербально-дискурсивному* рівні експліковано номінативними одиницями й синтаксичними структурами.

У другому розділі **"Методологія дослідження дискурсивного втілення гендерного й вікового аспектів мовної особистості американського журналіста"** розроблено методику реконструкції моделі автора в гендерному й віковому ракурсах, запропоновано етапи аналізу вербального втілення гендера й віку журналістів, виокремлено різновиди номінативних одиниць і синтаксичних структур, які виявляють особистість автора.

Реконструкцію гендерного й вікового параметрів американського журналіста здійснюємо в три етапи, спрямовані на аналіз окремих рівнів мовної особистості, а саме: класифікаційний, лінгвокогнітивний та інтерпретаційний.

Класифікаційний етап, орієнтований на відтворення мотиваційного рівня мовної особистості американського журналіста, передбачає відбір статей, написаних авторами різного гендера й віку. За даними персональних сайтів і блогів журналістів, соціальних мереж *Facebook*, *Twitter*, *LinkedIn* та енциклопедії *Wikipedia* встановлено, що до авторів журналу *Newsweek* належать чоловіки й жінки віком від 27 до 82 років. Шляхом суцільної вибірки відібрано 90 статей, із них 45 написані чоловіками й 45 – жінками, а також по 30 статей вийшли з-під пера журналістів різного віку: ранньої дорослості, або молодості (20-39 років), середнього (40-59 років) та похилого (понад 60 років) віку (Е. Еріксон).

Лінгвокогнітивний етап відтворення гендерного й вікового параметрів мовної особистості американського журналіста передбачає виявлення впливу авторського осмислення світу на добір номінативних одиниць і синтаксичних структур. Їхню семантику пояснюємо за допомогою лінгвокогнітивних методик, які враховують закономірності сприйняття, адже вжиті авторами лінгвальні засоби позначають не стільки власне світ, скільки особливості його осмислення й категоризації (Н.Д. Арутюнова, Г.В. Колшанський, О.С. Кубрякова, А.Е. Левицький, О.О. Селіванова, В.І. Шаховський). З метою співвіднесення номінативних одиниць і синтаксичних конструкцій з концептуальними структурами використовуємо *компонентний аналіз*.

Номінативні одиниці пояснюємо, спираючись на залучення диференціації рівнів категоризації, побудови категоріальних перспектив та образ-схемного аналізу, які передбачають встановлення особливостей концептуалізації світу через перцептивний досвід. *Диференціацію рівнів категоризації* використано для співвіднесення номінацій учасників подій з базовим, субординатним чи суперординатним рівнем узагальнення (Е. Рош). Базові одиниці представляють об'єкти як перцептивні гештальти, іменуючи осіб на рівні повсякденної свідомості, напр., *a doctor, a patient*. Одиниці субординатного рівня деталізують окремі риси діяльності осіб, напр., *oncologist, psychiatrist, family practitioner*, а суперординатні одиниці вказують на членів категорії зі схожими ознаками в загальних контурах, напр., *medical specialist / man / advisor*. Співвіднесення учасників подій з відповідним рівнем категоризації дає змогу виявити, на якому рівні узагальнення

журналісти різного віку і статі сприймають об'єкти й оперують знаннями про них: базовий рівень не вимагає спеціальних, теоретичних знань; натомість, для уналежнення об'єктів до категорій субординатного рівня необхідне знання їхніх спільних з іншими об'єктами й відмінних ознак, а для співвіднесення референтів із суперординатним рівнем – знання абстрактніших характеристик.

Для пояснення семантики емотивних одиниць залучаємо *теорію побудови перспектив* (ТПП) (Р. МакЛорі), яка пов'язує членування світу з послідовністю орієнтування індивіда у просторі-часі. На основі цих координат формуються відповідні категоризаційні перспективи: основна, співвідносна зі статикою простору, яка представляє категорію, і другорядна, що корелює з динамікою часу і втілює віддалення від категорії (А. Глаз, Р. МакЛорі). ТПП пов'язує категоризацію й номінацію емоцій з двома етапами: спочатку позначається фокус категорії, до якого приєднуються подібні стимули, що утворюють основну категоризаційну перспективу, а потім на фоні подібності вербалізуються відмінні емоційні стани. В цьому руслі основна категоризаційна перспектива представлена монономінаціями базових емоцій, напр., *fear*, а другорядна – поліемотивними одиницями, значення яких поєднує ознаки базової емоції з кількома додатковими рисами. Так, іменник *awe* "благоговійний страх" позначає сильну емоцію, яка поєднує страх, повагу й захоплення, викликані авторитетом чи святинею – "*a strong emotion variously combining fear, veneration, and wonder that is inspired by authority or by the sacred*" (MWD). Оцінні номінації аналізуємо за допомогою дослідницького апарату *образ-схем* – елементарних доконцептуальних структур лінгвокогнітивної діяльності людини (М. Джонсон). Традиційна структурація оцінних категорій у термінах "плюс", "нейтрально", "мінус" (О.М. Вольф, Т.П. Кшешовські) співвідноситься з образ-схемою ШКАЛА. Так, у значенні оцінного прикметника *lousy* "негідний", витлумачуваного як поганий чи бідний ("*bad or poor*") або поганої якості, некваліфікований ("*of poor quality, not skillful*") (MWD), сема '*bad'* "поганий" указує на полюс "мінус" на оцінній ШКАЛІ. Остання трансформується в оцінну ВЕРТИКАЛЬ у значенні одиниць з аксіологічними семами '*high'* "високий" чи '*low'* "низький", які вказують на її ВЕРХ та НИЗ, асоціюючись із позитивною або негативною оцінкою відповідно. Так, значення одиниці *respected* "шанований" співвідноситься з верхньою точкою оцінної ВЕРТИКАЛІ на основі семи *'high'* у визначенні слова *respect* як великої поваги – "*high regard*" (MWD).

При розробці процедур аналізу синтаксичних структур ураховуємо співвідношення фігури й фону та відношення, представлені образ-схемами і силовою динамікою. *Співвідношення фігури й фону*, коли один об'єкт сприймається на тлі іншого як помітний (salient) (Р. Ленекер, Л. Талмі), використовуємо для диференціації семантики головного й підрядних – номінативних, атрибутивних і компаративних – речень в аспекті помітності. На фігуру вказує ініціальна позиція головної чи підрядної частини, адже саме вона є маркером «помітності» (prominence) об'єкта (Р. Ленекер), напр., *What humans do to, and ostensibly for, the earth does not matter in the long run* (Newsweek 20.09.2010). У наведеному реченні фігурою є підрядна підметова частина *What humans do* внаслідок її ініціальної позиції, а фоном слугує решта речення. Просторові й темпоральні конструкції

пояснюємо із залученням чотирьох груп *образ-схем*: соматичних, тобто стосовно тіла (СПЕРЕДУ-ПОЗАДУ, СПРАВА-ЗЛІВА, БЛИЗЬКО-ДАЛЕКО); перцептивних, пов'язаних зі сприйняттям (ОБ'ЄКТ-ЗЛІЧУВАНІСТЬ-МНОЖИНА-МАСА); топологічних, які виявляються у просторовій локалізації референтів (МЕЖА, КОНТЕЙНЕР, ПОРОЖНІЙ / ПОВНИЙ); динамічних, пов'язаних із рухом (ШЛЯХ, ЦИКЛ) (С.І. Потапенко). Залучення образ-схем передбачає виконання двох процедур. Перша – *ідентифікаційна* – полягає у виявленні просторових і темпоральних конструкцій за відповідними прийменниками: *in, to, on, at*. Друга – *інтегративна* – процедура спрямована на встановлення взаємодії значень прийменника та іменника, оскільки семантика обставини чи підрядної частини місця й часу виводиться з усіх компонентів конструкції, напр., *to London, at the supermarket, till December*.

Для пояснення значення каузальності в широкому розумінні, що охоплює причину, наслідок, ціль, умову й допустовість, використовуємо *теорію силової динаміки*, згідно з якою каузальні конструкції спираються на протиставлення двох сил – Агоніста як фокальної сили і спрямованого проти нього Антагоніста, котрі характеризуються протилежними внутрішніми тенденціями до руху або спокою (Л. Талмі). Агоніст зазвичай позначений підметом, який займає фокальну позицію (Р. Ленекер), а Антагоніст – каузальною обставиною чи підрядною частиною, напр., ***Because*** *the Iranian nuclear program's computers are not connected to the Internet, the worm couldn't have been introduced to them online* (Newsweek 20.12.2010). У наведеному реченні каузальність представлена як результат силової взаємодії двох референтів: віруса-хробака, співвідносного з Агоністом (підмет головної частини *the worm*), та комп'ютера як більш сильного Антагоніста (*computers*), який блокує активність Агоніста, на що вказує заперечення *not*.

Інтерпретаційний етап реконструкції моделі автора, пов'язаний з вербально-дискурсивним рівнем мовної особистості американського журналіста, спрямований на розкриття впливу гендера й віку автора на вживання номінативних одиниць і синтаксичних конструкцій, співвідносних із конкретними структурами лінгвокогнітивного рівня. З метою об'єктивації отриманих результатів і визначення частотності використання досліджуваних лінгвальних засобів у статтях авторів протилежних статей та різного віку на цьому етапі залучено елементи *кількісного аналізу*.

У третьому розділі **"Номінативний вияв гендерного і вікового параметрів мовної особистості американського журналіста"** встановлено роль мотиваційних, емотивних й оцінних одиниць в експлікації гендера й віку журналістів.

При аналізі номінативних одиниць ми виходили з положення про те, що вони відбивають бачення журналістами подій, адже, фіксуючи результати пізнання дійсності, мова водночас виступає знаряддям її інтерпретації (В.З. Дем'янков, О.Ф. Лосєв, Дж. Мартін, О.О. Селіванова). Гендер і вік авторів як параметри мотиваційного рівня впливають на вибір одиниць трьох груп: мотиваційних, емотивних і оцінних.

Мотиваційні одиниці іменують осіб, діяльність яких спрямована на задоволення базових потреб особистості (А. Маслоу). При вживанні номінативних одиниць, що апелюють до потреби в суспільній ***належності***, яка полягає у

входженні людини в різні соціальні утворення – сім'ю, професійний колектив чи етнічну групу (А. Маслоу), **гендер** журналістів виявляється у двох аспектах: у виборі одиниць на позначення окремих суспільних груп і в рівнях – базовому або субординатному – категоризації представників різних професій. Журналісти-жінки втричі частіше за чоловіків позначають родинну належність учасників подій, іменуючи сім'ю в цілому, напр., *family*, її окремих членів, напр., *mother, father, children*, або стосунки між ними, напр., *marriage, divorce, parenting*; удвічі частіше називають осіб за гендерною належністю, напр., *man, woman, male, female*, віддаючи перевагу одиницям на позначення осіб жіночої статі. Крім зосередження на представниках своєї статі, журналісти-чоловіки удвічі частіше за жінок указують на належність до професійних груп, напр., *doctor, musician, lawyer*, та етнічних спільнот, напр., *British, American, Iraqi, Chinese*. Гендерні відмінності в іменуванні професійної належності учасників подій виявляються в тому, що при зображенні гуманітаріїв – лікарів, науковців, спеціалістів сфери послуг і комунікацій – чоловіки віддають перевагу базовим номінаціям, напр., *doctor*, а жінки – субординатним одиницям, які конкретизують належність до певних професій, напр., *psychologist, oncologist, psychiatrist*. При апеляції до потреби у ***визнанні***, що виявляється у повазі до інших, репутації й престижі (А. Маслоу), у матеріалах чоловіків домінують, а саме переважають у два-три рази, одиниці, які зображають рух до слави, співвідносячи учасників подій з окремими щаблями суспільної ієрархії, напр., *secretary, social director, CEO*, а в статтях жінок – засоби позначення осіб, які добилися визнання, напр., *elite, higher-ups, powerbrokers, upper class*. Гендерна диференціація номінативних одиниць, що апелюють до потреби у ***безпеці***, виявляється у позначенні її фізичного й суспільного різновидів. У статтях журналістів-жінок удвічі переважають одиниці, які йменують фізичні загрози: назви хвороб, напр., *cancer, coma, heart attack*, та стихійні лиха, напр., *flood, storm, tsunami*. Натомість, у статтях чоловіків домінують номінації суспільних загроз: утричі переважають номени на позначення тероризму, напр., *terrorism, terrorist, suicide bomber*, й удвічі частіше фіксуємо найменування воєн і асоційованих із ними явищ, напр., *war, battle, fight, bomb*.

Вік авторів здебільшого виявляється в частотності мотиваційних одиниць. При апеляції до потреби в ***належності*** в статтях журналістів молодого й середнього віку домінують позначення представників професій, що пояснюється фаховою адаптацією людини у молодому віці (Г. Єфремова, Г. Крайг), напр., *lawyer, writer, designer*, а в матеріалах літніх авторів удвічі збільшується кількість етнономінацій, що вказує на усвідомлення з віком національної ідентичності, пов'язаної з процесами самовизначення (Е. Еріксон, Е.Д. Сміт), напр., *Canadian, Turkish, French*. При апеляції до потреби у ***визнанні*** спостерігається віковий спад у частотності одиниць, які локалізують осіб на окремих щаблях суспільної ієрархії або на її вершині. Водночас, молоді журналісти удвічі частіше зображують поп-зірок, яким притаманна відносно короткочасна слава, напр., *celebrity, pop star, starlet*, а літні автори віддають перевагу одиницям, що відбивають тривале визнання, напр., *colonel, professor, queen, prince*. З віком збільшується частотність номінативних засобів, які апелюють до потреби у ***безпеці:*** її порушення акцентується в статтях

літніх авторів назвами хвороб, напр., *anemia, sarcoma, diabetes*, і злочинів, напр., *murder, fraud, drug running*, а втрата безпеки – одиницями на позначення смерті, напр., *die* (*death*), *suicide, end of life*, що зумовлено зниженням фізичних можливостей літніх людей і поступовим відсторонення від активного суспільного життя (Л.А. Бонд, К. Остін, А. Херцог, Р. Шульц). Проте молоді журналісти віддають перевагу одиницям на позначення підтримання безпеки, напр., *security, safe, protect*.

Гендерні відмінності у вживанні **емотивних** номінацій, що іменують стани людини, викликані спонтанними реакціями (К. Ізард, Є.П. Ільїн, В.І. Шаховський), виявляються в семантиці і в частоті вживання одиниць. В аспекті частотності емотивні одиниці майже удвічі переважають у текстах жінок, що свідчить про їхню більшу емоційність і бажання вербалізувати свої стани (Г.В. Анісимова, С.К. Табурова). За семантичним критерієм у статтях авторів-чоловіків домінують моноемотивні номінації, які позначають базові емоції, співвідносні з основною категоризаційною перспективою, напр., *fear, anger, joy*, а журналісти-жінки віддають перевагу одиницям на позначення кількох емоцій, що представляють другорядну перспективу, напр., *uneasiness, frenzy, chagrin*. В аспекті віку відмінності у вживанні емотивних одиниць виявляються лише в частотних показниках: у літніх авторів їхня кількість зменшується майже у півтора рази порівняно з молодими журналістами.

Гендер і вік журналістів по-різному виявляються у вживанні **оцінних** номінацій, які вербалізують осмислене ставлення журналістів до зображеного у межах аксіологічних координат "*добре*" й "*погано*" (Н.Д. Арутюнова, О.М. Вольф). Автори-жінки удвічі частіше диференціюють сенсорні й емотивні оцінки, напр., *bitter divorce, fascinating project,* а чоловіки – раціоналістичні, напр., *successful operation*. При позначенні ***сенсорних*** оцінок, які характеризують приємні чи неприємні відчуття (Н.Д. Арутюнова), жінки удвічі частіше за чоловіків уживають одиниці, котрі позначають приємне, співвідносне з ПРИТЯГАННЯМ, що репрезентує рух цілі за джерелом (М. Джонсон), напр., *attractive, magnetic, winsome,* а чоловіки віддають перевагу оцінним одиницям із семантикою ПРИМУШЕННЯ, що відбиває досвід руху під упливом зовнішніх сил (М. Джонсон), напр., *painful, pleasant, pleasing*. Гендерні відмінності у вживанні номінацій ***емоційної оцінки***, яка позначає реакцію, котру об'єкти викликають у людини (Н.Д. Арутюнова), виявляються в позначенні об'єкта оцінки. В статтях журналістів-жінок номінації емоційної оцінки удвічі частіше характеризують осіб, напр., *adorable moppets, fearsome persona, affable guy*, об'єкти, напр., *upsetting video, fearful picture, terrifying photo*, окремі дії, напр., *mortifying confession, discomforting confrontation, shocking answer*, відрізки часу, напр., *jolly time, gruesome week, haunting minutes*, та місце подій, напр., *exciting place*. Натомість, у статтях чоловіків номінації емоційної оцінки удвічі частіше характеризують процеси, напр., *exciting process, interesting study, astonishing performance*, наслідки діяльності, напр., *astonishing achievement, formidable collapse, terrible loss*, абстрактні поняття, напр., *interesting fact, intriguing question, stunning implication*, та кількість і міру вияву ознаки, напр., *to the disturbing degree*. З-поміж номінацій ***раціоналістичної*** оцінки, яка характеризує користь та ефективність

діяльності за рахунок утилітарного, телеологічного й нормативного різновидів (Н.Д. Арутюнова), журналісти-чоловіки втричі частіше за жінок уживають одиниці зі значенням утилітарної оцінки, що характеризує користь, напр., *advantageous, beneficial, useful*, та у півтора рази частіше позначають телеологічну оцінку, що описує досягнення цілі, напр., *effective, fruitful, successful*. У свою чергу, журналісти-жінки зосереджуються на нормативному різновиді раціоналістичних оцінок для позначення збалансованої й гармонійної діяльності (Н.Д. Арутюнова), базованої на відношенні РІВНОВАГИ, що відбиває усвідомлення людиною відчуття статики тіла, за якої протидіючі сили нейтралізують одна одну (М. Джонсон, У. Маґнуссон), напр., *normal, balanced, adequate*. В аспекті віку в статтях молодих журналістів домінують одиниці загальнооцінної семантики, напр., *good / bad, well / badly*, а в матеріалах літніх авторів – частковооцінні номінації, у значенні яких міститься основа оцінки, напр., *useful explanation, lousy deal*.

Із віком журналістів гендерні відмінності у вживанні номінативних засобів поступово нівелюються: літні чоловіки й жінки послуговуються тими ж самими мотиваційними одиницями, виявляють ставлення до зображуваних подій однаковими оцінними номінаціями. Водночас спостерігається більш різкий – майже удвічі – спад уживання емотивних номінацій у статтях чоловіків, а в текстах жінок виявлено лише незначне падіння.

У четвертому розділі **”Синтаксичний вияв гендерного і вікового параметрів мовної особистості американського журналіста“** розкрито вплив гендера й віку авторів на вербальне структурування подій в американському журнальному дискурсі новин, виявлено перевагу в статтях авторів протилежних статей і різного віку певних синтаксичних моделей.

Функціонування синтаксичних конструкцій ілюструє більшу залежність від віку авторів, ніж гендера в трьох аспектах: структурному, що виявляється в частотності вживання різних типів речень; семантичному, тобто в частотності використання певних синтаксичних відношень; у поширенні сполучників певної семантики.

В аспекті **структури** в статтях молодих авторів домінують складнопідрядні речення, а літні журналісти віддають перевагу простим і складносурядним, що свідчить про розвиток з віком бажання надати своїй оповіді спокійний і відсторонений тон (В.А. Кухаренко).

На **семантичному** рівні молоді журналісти віддають перевагу фокусувальним відношенням, які спираються на взаємодію фігури й фону (Р. Ленекер), вербалізуючись складнопідрядними реченнями з підрядними номінативними, атрибутивними й компаративними частинами. Домінування в статтях молодих журналістів ***фокусувальних*** відношень свідчить про більшу актуальність у цьому віці візуального сприйняття, що характерно для початкових етапів пізнання світу (Г. Крайг). Номінативні, атрибутивні й компаративні частини виконують різні фокусувальні функції, виявляючи неоднаковий віковий спад у частотності вживання. Удвічі в статтях молодих авторів переважають складнопідрядні речення з ***підметовими*** частинами, що реалізують ініціальну фокусувальну модель, за якої підрядна частина у позиції підмета слугує фігурою, напр., *What we really need is a new system that looks at the whole difficult question of preventive detention* (Newsweek

18.01.2010), і модель відкладеного фокусування із займенником *it*, за якої підметова частина у постпозиції утримує увагу до кінця речення, напр., *It makes sense that they (teenage girls) are going to take care of themselves instead of reaching out* (Newsweek 29.06.2010).

Кількість підрядних ***присудкових*** частин, що конкретизують фігуру, названу підметом головної частини, спадає в статтях літніх авторів у півтора рази порівняно з молодими журналістами, напр., *The great hope is that they'll work longer* (Newsweek 27.11.2010). У наведеному реченні підмет головної частини *hope* є фігурою, місце котрої уточнюється підрядним реченням, яке утримує на ній увагу до кінця висловлення. Кількість підрядних ***атрибутивних*** частин, які акцентують увагу лише на одній ознаці фігури, що виокремлює її з низки подібних (Дж. Синклер), спадає майже у півтора рази в статтях літніх авторів порівняно з молодими, напр., *For decades now, political scientists have been building election models that attempt to predict who will win in November without making any reference to candidates or campaigns* (Newsweek 10.07.2010). У наведеному реченні молодого журналіста підрядна атрибутивна частина *that attempt to predict* зміщує фокус уваги з політичних аналітиків, названих підметом головної частини *political scientists*, на результат їхньої діяльності, позначений додатком *election models*. Кількість ***компаративних*** конструкцій, експлікованих як підрядними частинами, так і обставинами, що створюють фон для фігури, представленої головною частиною, також у півтора рази зменшується в статтях журналістів похилого віку порівняно з молодими. У наступному реченні молодого журналіста обставина *than Europe*, співвідносна з фоном, відсилає читача до минулого досвіду лідерів Євросоюзу у врегулюванні проблем працевлаштування за часів глобальної фінансової кризи 2008 року, що в статті не описується, а лише згадується, зображуючи Європу як тло фігури, названої підметом *the U.S.*: *The U.S. had traditionally enjoyed lower unemployment rates than Europe, in part because American workers were more willing to move from state to state in order to take new jobs* (Newsweek 08.11.2010).

Вербалізація просторово-темпоральних відношень домінує в статтях молодих журналістів, виявляючи відмінності лише на рівні обставин, які переважають у їхніх статтях у півтора рази порівняно з літніми. Автори молодого віку віддають перевагу обставинам місця, які вказують на розташування об'єктів на площині, напр., *Birds would land on the blackened water and die* (Newsweek 07.06.2010), або у тривимірному просторі, напр., *Ostensibly to protect its 12,000 nationals based in the country, the French military, acting under a U.N. mandate, seized Abidjan's international airport and took control of Ivory Coast's airspace* (Newsweek 18.04.2011). Натомість, у статтях літніх журналістів домінують просторові обставини на позначення точок, стосовно яких здійснюється рух: початкової, напр., *A second Iranian aid ship may be launched later from Istanbul* (Newsweek 15.06.2010), проміжних, напр., *This ship will pass through territorial waters of Oman, Yemen and Egypt before it reaches Gaza* (Newsweek 15.06.2010), і кінцевої, напр., *Soon after, the Reagan administration was shipping F-16s to Pakistan* (Newsweek 18.04.2011). Крім іменування траєкторії переміщення, в статтях літніх журналістів домінують обставини на позначення різноскерованого руху у певних МЕЖАХ, напр., *across much of the country, from state to state, across the Atlantic*, чи по колу, напр., *across the globe, around the world* тощо. При зображенні

темпоральних відношень молоді журналісти удвічі частіше за літніх уживають обставини на позначення точного часу, напр., *at 14.30, on March 17, in 1986, on Christmas*, а також інтервалів із чіткими часовими межами, напр., *from July till December, since March 2009, until last summer*. У статтях же літніх авторів домінують обставини зі значенням невизначеної часової тяглості, які створюють фон для зображення інших подій, напр., *for a long time, lately, long ago, some day*: *Someday, all the fossil fuels that used to be in the ground will be burned* (Newsweek 20.09.2010). У наведеному реченні літнього автора обставина *someday* вказує на приблизний час закінчення ресурсів викопного палива.

Кількість синтаксичних структур на позначення **каузальних** відношень, які спираються на силову динаміку (Л. Талмі), удвічі більша в статтях літніх журналістів, що вказує на вікове зміщення фокусу уваги на феномени сили й руху, напр., *Unemployment is low among younger workers, **because** they are the most adaptable and willing to move from state to state in order to take new jobs* (Newsweek 08.11.2010). У наведеному реченні каузальність виявлено через подолання опору: підмет *unemployment* представляє безробіття як Агоніста з внутрішньою тенденцією до спокою, на що вказує присудок *is low*, а молоді робітники, названі підметом підрядної причинової частини *they*, – як більш сильного Антагоніста зі схильністю до руху (*willing to move*), що долає опір.

Із віком журналістів майже у півтора рази збільшується кількість **сурядних** відношень, що свідчить про зміщення в похилому віці уваги з ієрархізації подій на їхню одноранговість (А.М. Приходько).

У статтях літніх журналістів урізноманітнюється **семантика сполучників**. У матеріалах молодих авторів домінують конектори з однозначною семантикою, що експлікують основну категоризаційну перспективу, напр., *when, because, though*, а літні журналісти віддають перевагу полісемантичним сполучникам із кількома значеннями, які відбивають другорядну категоризаційну перспективу, напр., *even when, as, while*.

В аспекті гендеру в статтях журналістів-жінок домінують фокусувальні підрядні частини: підметові, з'ясувальні й атрибутивні. З-поміж просторових відношень у статтях чоловіків переважають одиниці на позначення розташування на площині, а в матеріалах жінок – обставини, що локалізують референти в тривимірному просторі.

З віком журналістів гендерні відмінності у вживанні синтаксичних структур поступово нівелюються.

ВИСНОВКИ

Мовна особистість журналіста є сукупністю характеристик і параметрів, що виявляються у виборі засобів авторської вербалізації дійсності в статтях часописів. Структура мовної особистості американського журналіста спирається на три традиційні рівні – мотиваційний, лінгвокогнітивний і вербально-семантичний, де останній розглядаємо як вербально-дискурсивний, адже мова виявляє особу автора будь-якому в дискурсі, і в журнальному зокрема.

Гендер і вік журналістів як параметри мотиваційного рівня впливають на способи вибору номінативних одиниць трьох груп: мотиваційних, емотивних й оцінних. Мотиваційні одиниці представлено іменниками на позначення учасників подій і дієсловами, що іменують діяльність, спрямовану на задоволення базових потреб особистості. При вживанні мотиваційних номінативних одиниць, що апелюють до потреби в суспільній належності, гендер журналістів виявляється у виборі засобів позначення соціальних груп: жінки втричі частіше за чоловіків звертаються до родинної належності й удвічі більше називають осіб за статтю, а чоловіки удвічі частіше диференціюють професійну й етнічну належності. При апеляції до потреби у визнанні у матеріалах чоловіків домінують одиниці, які зображують рух до слави, співвідносячи людей із проміжними щаблями суспільної ієрархії, а в статтях жінок – номінації на позначення осіб, які добилися визнання. Гендерні особливості у вживанні номінативних одиниць, що апелюють до потреби у безпеці, полягають у позначенні її фізичного й суспільного різновидів: у статтях жінок удвічі частіше вжито назви хвороб і стихійних лих, співвідносних із фізичними загрозами, а в статтях чоловіків утричі переважають засоби позначення тероризму й удвічі – найменування воєн і пов’язаних із ними об’єктів та явищ.

Вік авторів здебільшого виявляється в частотності вживання мотиваційних одиниць. При апеляції до потреби в суспільній належності журналісти молодого й середнього віку позначають представників професій, літні автори віддають перевагу етнономінаціям, а при вживанні одиниць, що апелюють до потреби у визнанні, спостерігається віковий спад у частотності номінацій, які локалізують учасників подій у суспільній ієрархії. У свою чергу, молоді журналісти удвічі частіше зображують поп-зірок, яким притаманна відносно швидкоплинна слава, а літні автори віддають перевагу одиницям, що вказують на тривале визнання. В статтях журналістів похилого віку збільшується кількість одиниць на позначення хвороб, злочинів і смерті, що вказують на порушення і втрату безпеки. Натомість, молоді журналісти послуговуються одиницями, які позначають підтримання безпеки.

Гендерні розбіжності у вживанні емотивних номінацій виявляються в їхній частотності і семантиці. Кількісно вони майже удвічі частіше фіксуються в текстах журналісток. В аспекті значення в статтях чоловіків домінують номінації базових емоцій, а жінки віддають перевагу одиницям на одночасне позначення кількох емоцій. В аспекті віку відмінності у вживанні емотивних одиниць виявляються лише в частотності: їхня кількість зменшується майже у півтора рази в статтях літніх авторів порівняно з молодими. Функціонування оцінних номінацій виявляє гендерні й вікові відмінності в аспекті частотності позначення їхніх окремих різновидів: жінки удвічі частіше диференціюють сенсорні й емотивні оцінки, а чоловіки – раціоналістичні. У віковому ракурсі молоді журналісти віддають перевагу одиницям загальнооцінної семантики, а літні автори – частковооцінним номінаціям.

Вживання синтаксичних конструкцій виявляє більшу залежність від віку авторів, ніж гендера в трьох аспектах: структурному, що розкривається в частотності вживання різних типів речень; семантичному, тобто у позначенні відношень між референтами; у виборі сполучників із певним значенням. В аспекті структури в статтях молодих авторів домінують складнопідрядні речення, а в

матеріалах літніх журналістів – прості й складносурядні. На семантичному рівні молоді журналісти віддають перевагу фокусувальним відношенням, що за принципом фігури й фону диференціюють головні і підрядні номінативні, атрибутивні й компаративні частини, та просторово-темпоральним, формалізованим топологічними й динамічними образ-схемами, а літні автори – каузальним і сурядним. Номінативні, атрибутивні й компаративні частини виконують різні фокусувальні функції, виявляючи неоднаковий віковий спад у частотності вживання. Удвічі в статтях молодих авторів переважають складнопідрядні речення з підметовими частинами й у півтора рази – з присудковими, атрибутивними й компаративними.

Вікові зміни у позначенні просторових відношень виявляються в увазі молодих авторів до статичних координат, які вказують на розташування об'єктів на площині або в тривимірному просторі, а літніх журналістів – до динамічних відношень, тобто на позначення точок, щодо яких здійснюється рух. Із віком збільшується частотність уживання каузальних і сурядних відношень. Урізноманітнення семантики сполучників виявляється в тому, що в статтях молодих авторів домінують конектори з однозначною семантикою, а літні автори віддають перевагу полісемантичним сполучникам. Із віком журналістів гендерні відмінності у вживанні номінативних одиниць і синтаксичних структур поступово нівелюються.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у встановленні впливу гендерного й вікового параметрів журналістів на функціонування номінативних одиниць і синтаксичних структур в інших видах англомовного медійного дискурсу: газетному, теле-, радіо- й інтернетному, в зіставленні моделей мовних особистостей журналіста на матеріалі різних мов й у формуванні загальної теорії медійної особистості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Данильченко І. В. Гендерний аспект номінації у сучасному англомовному журнальному дискурсі / І. В. Данильченко // Наукові записки. Серія Філологічна. — Острог : Видавництво Нац. ун-ту «Острозька академія». — 2010. — Вип. 13. — С. 170—175.

2. Данильченко І. В. Гіпотаксис в англомовному журнальному дискурсі : віковий аспект / І. В. Данильченко // Наукові записки. Серія Філологічні науки (мовознавство). — Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2011. — Вип. 96 (1). — С. 418—422.

3. Данильченко І. В. Синтаксична вербалізація темпоральних відношень в англомовному журнальному дискурсі : віковий аспект / І. В. Данильченко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки. — 2012. — Кн. 2. — С. 74—78.

4. Данильченко І. В. Відношення причини в структурі англомовного журнального дискурсу : віковий аспект / І. В. Данильченко // Мовні та концептуальні картини світу. — 2013. — Вип. 43, Ч. 1. — С. 293—299.

5. Данильченко И. В. Возрастная дифференциация уступительных отношений в англоязычном журнальном дискурсе : лингвокогнитивный аспект / И. В. Данильченко // Когнитивные исследования языка / гл. ред. проф. Н. Н. Болдырев. — Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2013. — Вып. 16. — С. 450—454.

6. Данильченко И. В. Вербализация потребности в безопасности в англоязычном журнальном дискурсе : гендерный аспект / И. В. Данильченко // Лингвориторическая парадигма : теоретические и прикладные аспекты. — Сочи : Сочинск. гос. ун-т, 2013. — Вып. 18. — С. 60—64.

7. Данильченко І. В. Номінація оцінки в англомовному журнальному дискурсі новин : гендерний і віковий аспекти / І. В. Данильченко // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія Германська філологія. — 2014. — Вип. 690—691. — С. 170—174.

8. Данильченко І. В. Лексика належності в англомовному журнальному дискурсі : гендерний аспект / І. В. Данильченко // Мовні та концептуальні картини світу. — 2014. — Вип. 47, Ч. 1. — С. 316—324.

9. Данильченко І. В. Структура мовної особистості англомовного журналіста / І. В. Данильченко // Матеріали ІІІ міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу». — Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. — С. 43—44.

10. Данильченко І. В. Мовна особистість американського журналіста : критерії диференціації [Електронний ресурс] / І. В. Данильченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Філологія ХХІ століття : теорія, практика, перспективи». — Одеса : Фенікс, 2012. — С. 31—33. Режим доступу — http://onua.edu.ua/downloads/fa/stat_internet_konf.pdf

11. Данильченко І. Синтаксична вербалізація просторових відношень в англомовному журнальному дискурсі : віковий аспект / Ірина Данильченко // Тези доповідей Одинадцятої міжвузівської конференції молодих учених «Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур». — Донецьк : ДонНУ, 2012. — С. 43—45.

12. Данильченко И. В. Синтаксическая вербализация компаративных отношений в англоязычном журнальном дискурсе : возрастной ракурс / И. В. Данильченко // Тезисы докладов Седьмой международной научно-практической конференции «Общество — Язык — Культура : актуальные проблемы взаимодействия в XXI веке». — М. : Московск. ин-т лингвистики, 2012. — С. 90.

13. Данильченко І. В. Типологія англомовних мотиваційних одиниць: методика диференціації / І. В. Данильченко // Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов». — Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. — С. 7—8.

АНОТАЦІЯ

Данильченко І. В. Мовна особистість американського журналіста: гендерний і віковий аспекти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеса, 2014.

Дисертацію присвячено дослідженню гендерного й вікового аспектів мовної особистості американського журналіста.

У роботі запропоновано модель мовної особистості американського журналіста, де гендер та вік авторів розглядаються як визначальні параметри організації мотиваційного, лінгвокогнітивного і вербально-дискурсивного рівнів. Як параметри мотиваційного рівня гендер і вік журналістів зумовлюють актуалізацію структур лінгвокогнітивного рівня, що впливають на вибір номінативних одиниць і синтаксичних конструкцій. Номінативне відображення гендерного й вікового параметрів мовної особистості американського журналіста виявляється в номінації учасників подій та їхньої діяльності одиницями трьох груп: мотиваційними, які апелюють до базових потреб особистості, емотивними, що іменують спонтанні стани, й оцінними, котрі зображують ставлення журналістів до подій. На рівні синтаксису гендер і вік журналістів виявляється у вербалізації відношень, які структурують події: фокусувальних, відображених номінативними, атрибутивними і компаративними підрядними частинами, просторово-темпоральних, каузальних і сурядних.

Ключові слова: мовна особистість, американський журналіст, гендер, вік, номінативна одиниця, синтаксична структура.

АННОТАЦИЯ

Данильченко И. В. Языковая личность американского журналиста: гендерный и возрастной аспекты. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова, Одесса, 2014.

Диссертация посвящена исследованию гендерного и возрастного аспектов языковой личности американского журналиста.

В работе предложена модель языковой личности американского журналиста, согласно которой гендер и возраст авторов определяют организацию мотивационного, лингвокогнитивного и вербально-дискурсивного уровней. На мотивационном уровне гендер и возраст журналистов обусловливают состояние структур лингвокогнитивного уровня, влияющих на выбор номинативных единиц и синтаксических структур.

Номинативное отражение гендерного и возрастного параметров языковой личности американского журналиста проявляется в особенностях номинации участников событий и их деятельности единицами трёх групп: мотивационными, эмотивными и оценочными.

Мотивационные единицы представлены существительными, обозначающими участников событий, и глаголами, именующими деятельность, направленную на удовлетворение базовых потребностей личности. При употреблении мотивационных единиц, апеллирующих к потребности в принадлежности, гендер журналистов проявляется в выборе средств, обозначающих различные общественные группы: женщины в три раза чаще мужчин обращаются к семейной принадлежности и вдвое чаще называют гендер, а мужчины вдвое чаще дифференцируют профессиональную и этническую принадлежность. При апелляции к потребности в признании в материалах мужчин доминируют единицы, которые отображают продвижение к славе через соотнесение людей с отдельными ступенями социальной иерархии, а в статьях женщин – номинации, обозначающие лиц, добившихся признания. Гендерные особенности в употреблении номинативных единиц, апеллирующих к потребности в безопасности, проявляются в обозначении ее физической и общественной разновидностей: в статьях женщин вдвое чаще встречаются названия болезней и стихийных бедствий, связанных с физическими угрозами, а в текстах авторов-мужчин вдвое преобладают наименования войн и втрое – средства обозначения терроризма. Возраст авторов преимущественно проявляется в частотности употребления мотивационных единиц. При апелляции к потребности в принадлежности журналисты молодого и среднего возрастов обозначают представителей профессий, а пожилые авторы отдают предпочтение этноминациям. При употреблении единиц, апеллирующих к потребности в признании, наблюдается возрастной спад в частотности номинаций, локализующих участников на отдельных уровнях статусной иерархии. Вместе с тем, молодые журналисты вдвое чаще изображают поп-звёзд, которым свойственна относительно кратковременная слава, а пожилые авторы предпочитают именовать лиц, имеющих длительное признание. В статьях журналистов пожилого возраста увеличивается количество единиц, называющих болезни и преступления, связанные с нарушением безопасности, и смерть, связанную с потерей безопасности. При этом молодые журналисты предпочитают единицы, обозначающие сохранение безопасности.

Гендерные различия в употреблении эмотивных номинаций, обозначающих спонтанные реакции, проявляются в частотности употребления и семантике. Количественно они встречаются почти вдвое чаще в текстах журналистов женского пола. В аспекте семантики в статьях авторов-мужчин доминируют номинации, обозначающие базовые эмоции, соотносимые с основной категоризационной перспективой, а женщины предпочитают единицы, одновременно обозначающие несколько эмоций, т.е. представляющие второстепенную перспективу. В аспекте возраста различия проявляются лишь в частотности употребления эмотивных единиц: их количество уменьшается почти в полтора раза в статьях пожилых авторов по сравнению с молодыми. Функционирование оценочных номинаций проявляет гендерные и возрастные различия в аспекте частотности обозначения отдельных оценок: женщины вдвое чаще дифференцируют сенсорные и эмотивные оценки, а мужчины – рационалистические. В аспекте возраста в статьях молодых журналистов доминируют общеоценочные единицы, а в материалах пожилых авторов – частичнооценочные номинации.

Синтаксическое структурирование событий обнаруживает бóльшую зависимость от возраста журналистов, чем от гендера, в трех аспектах: структурном,

проявляющемся в частотности употребления предложений различных типов; семантическом, т.е. при обозначении отношений между референтами; в выборе союзов с определенным значением. В аспекте структуры в статьях молодых авторов доминируют сложноподчиненные предложения, а в текстах пожилых журналистов – простые и сложносочиненные. На семантическом уровне молодые авторы предпочитают номинативные, атрибутивные и компаративные придаточные предложения, соотносящие содержание с фигурой или фоном, и пространственно-темпоральные отношения, формализованные топологическими и динамическими образ-схемами, а пожилые журналисты преимущественно вербализуют каузальные и сочинительные отношения. По частотности употребления номинативные, атрибутивные и компаративные придаточные предложения, выполняющие различные фокусирующие функции, характеризуются неодинаковым возрастным спадом. Вдвое по сравнению с молодыми авторами уменьшается в статьях пожилых журналистов количество сложноподчиненных предложений с подлежащными частями и в полтора раза – с предикативными, атрибутивными и компаративными придаточными.

Возрастные предпочтения в обозначении пространственных отношений проявляются во внимании молодых авторов к статическим координатам, указывающим на размещение объектов на плоскости или локализирующих их в трёхмерном пространстве, а пожилых журналистов – к движению в пространстве. С возрастом увеличивается частотность употребления каузальных и сочинительных отношений. Различия в значении союзов проявляются в том, что в статьях молодых авторов доминируют коннекторы с однозначной семантикой, указывающие на основную категоризационную перспективу, а пожилые авторы предпочитают полисемантические союзы, обозначающие второстепенную перспективу. С возрастом журналистов различия в употреблении номинативных единиц и синтаксических структур постепенно нивелируются.

Перспективы дальнейшего исследования состоят в установлении влияния гендерного и возрастного параметров журналистов на функционирование номинативных единиц и синтаксических структур в других видах англоязычного медийного дискурса: газетном, теле-, радио- и интернетном, в сопоставлении моделей языковой личности журналиста на материале разных языков и в формировании общей теории медиаличности.

Ключевые слова: языковая личность, американский журналист, гендер, возраст, номинативная единица, синтаксическая структура.

SUMMARY

Danylchenko I. V. Linguistic Personality of American Journalist: Gender and Age Aspects. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in Philology, speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Odesa Illia Mechnikov National University, Odesa, 2014.

The thesis focuses on gender and age aspects of language personality of American journalist.

The dissertation proposes a model of linguistic personality of American journalist in which the author’s gender and age determine organization of motivational, linguistic

cognitive and linguistic discursive levels. As the parameters of motivational level journalists' gender and age influence the structures of linguistic cognitive level resulting in the use of nominative units and syntactic constructions. The nominative reflection of gender and age parameters of American journalist's personality reveals itself in the peculiarities of naming event participants and their activity by units of three groups: motivational appealing to basic needs, emotive naming spontaneous reactions and evaluative revealing journalist's attitude. At the syntactic level, a journalist's personality shows up in verbalizing relationships that structure events: focal, reflected by nominal, attributive and comparative subordinate clauses, spatiotemporal, causal and coordinative.

Key words: linguistic personality, American journalist, gender, age, nominative unit, syntactic structure.